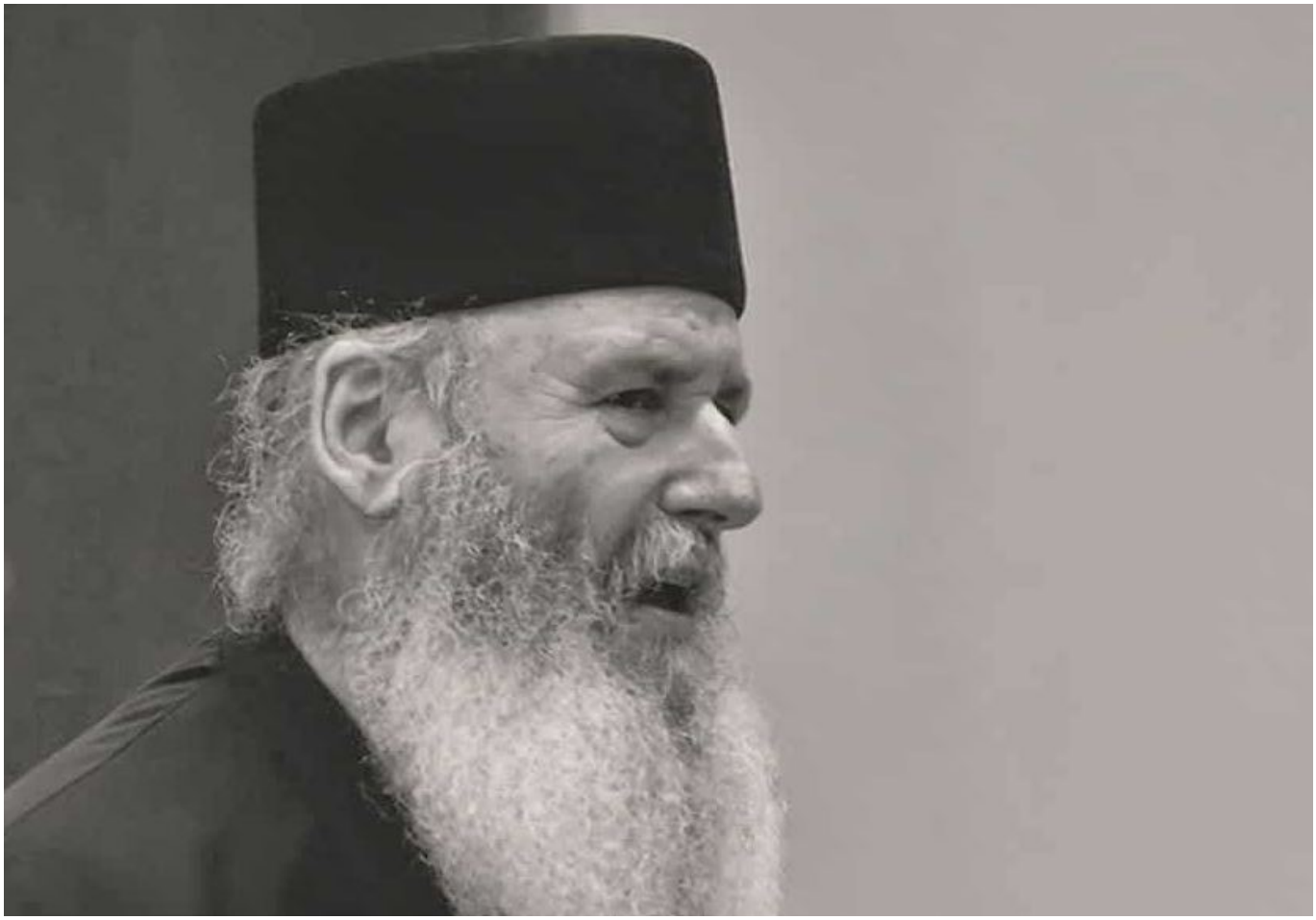
17/09/2026

Γέροντας Βασίλειος Ιβηρίτης (Γοντικάκης): Κεραυνός εν καρδία! – Ένας χρόνος από την κοίμησή του

/ Αγιορείτικα

- **Γράφει ο Στέλιος Κούκος**

Δεν ξέρω με ποιες προσδοκίες έγινε η πρώτη πρόσκληση του πατρός Βασιλείου (Γοντικάκη), ηγουμένου τότε της Μονής Σταυρονικήτα και αργότερα της Μονής Ιβήρων στις φοιτητικές εκδηλώσεις του «Ελευθέρου διαλόγου» στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης την άνοιξη του 1980. Αυτή, πάντως, πρέπει να ήταν και η πρώτη του ομιλία σε πανεπιστημιακό αμφιθέατρο. Όπως και να έχει, η εμφάνιση και η παρουσία του Αγιορείτη ιερομονάχου στον πανεπιστημιακό χώρο απετέλεσε έναν κεραυνό εν αιθρία για όλους.

Άγνωστο, παραμένει, και το πώς διαμορφώθηκε το ετερόκλιτο ακροατήριο που κατέκλυσε το αμφιθέατρο της Πολυτεχνικής Σχολής. Ίσως να οφειλόταν στην

έκτακτη και νεοφανή τότε λάμψη του Άθωνα ως «καταφύγιο» νέων οι οποίοι εν μέσω της ευρύτερης μεταπολιτευτικής, επαναστατικής έξαρσης «εγκατέλειπαν» τον κόσμο για να περιβληθούν χωρίς πολλά προσχήματα το ευτελές σχήμα του μοναχού. Και ιδιαίτερα, του Αγιορείτη.

Εν τω μεταξύ, το ευτελές σχήμα του μοναχού, άρχισε σιγά σιγά να περιβάλλεται με την εκτίμηση της ευρύτερης κοινωνίας και φυσικά της Εκκλησίας. Κάτι που δεν ίσχυε λίγα χρόνια πριν. Θα μπορούσαμε να πούμε πως η άποψη που επικρατούσε στην κοινωνία και στην Εκκλησία για τους μοναχούς ήταν αυτό που γράφει ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, περιγράφοντας στην ουσία τον εαυτό του στους «Χαλασοχώρηδες», πως δηλαδή ασχολούνταν με «έργα μη παραδεδεγμένης χρησιμότητος»!

Όσο για την ίδια την στροφή των νέων της εποχής στον μοναχισμό, ήταν μια επανάσταση μέσα στην επανάσταση. Ή ακόμη μια επ-Ανάσταση! Αν και η επ-Ανάσταση αυτή δεν αφορούσε μόνο νέους από τους κόλπους της Εκκλησίας, αλλά και νέους επαναστάτες και νέους αναρχικούς που έγιναν και οι ίδιοι επ-Αναστάντες και τέλεια Αναρχικοί, παιδιά του Άναρχου Θεού.

Ήταν όλοι αυτοί που είδαν φως και μπήκαν -Φως άκτιστο- για να φωτίσουν, να ζεστάνουν, να δροσίσουν, να γλυκάνουν τις κρύες, στεγνές, άνυδρες, μαραγκιασμένες και πικραμένες, αν όχι «νεκρές ψυχές» τους από αντίστοιχες ιδεολογικές κοσμοθεωρίες με ενεργές αυταρχικές πολιτείες -δημιουργήματά τους. (Από ένα αντίστοιχο καμίνι έβγαινε τότε και η Ελλάδα με άλλο πρόσημο από παράφρονες… σωτήρες που κατέληξαν προδότες του ελληνισμού)!

Βεβαίως ο π. Βασίλειος δεν ήταν ο νέος που κατέφυγε μεταπολιτευτικά στον Άθωνα, αφού ο ίδιος ήταν ο πάντα νέος, σαν «Παιδίον νέον», που είδε νωρίς την αγκαλιά του Άθωνα ανοιχτή και δέχτηκε την πρόκληση και την πρόσκλησή του και έσπευσε εκεί για να εξοικειωθεί και να εξομοιωθεί μαζί του. Να γίνει μια στιβαρή και ανοιχτή αγκάλη, ένα αντίστοιχο σημείο και στοιχείο στην πνευματική γεωγραφική επικράτεια της Αθωνικής πολιτείας, ξεκινώντας ο ίδιος από την αγκάλη του Αγίου Παϊσίου.

Λίγο αργότερα ανέλαβε ηγούμενος του πρώτου νέου κοινοβίου του Αγίου Όρους, της Μονής Σταυρονικήτα. Τότε ξεκινούσε μια κοινοβιακή επανάσταση που μετέβαλλε τις μέχρι τότε ιδιόρρυθμες μονές σε κοινόβια. «Ίνα ώσι εν» μεταξύ τους οι εγκάτοικοι σ’ αυτά μοναχοί! Τα ιδιόρρυθμα, πλέον, έμοιαζαν, αν μη τι άλλο παρωχημένα…

Ο Γέροντας, π. Βασίλειος Ιβηρίτης. Πολυτεχνική ΑΠΘ, 1980/ Φωτογραφία: Κώστας Τουμπαλίδης.

Και ο πατήρ Βασίλειος, νέος στην ηλικία, νέος ηγούμενος, στο νέο κοινόβιο,

βρισκόταν εκεί για να υποδέχεται στον Άθωνα τα νέα παιδιά και τους νέους μοναχούς, να χαίρεται, αν όχι να πανηγυρίζει για τα νέα κοινόβια, τις αγιορείτικες κελλιώτικες συνοδείες που αναλάμβαναν τα νέα κοινόβια, τις συνοδείες εκτός Αγίους Όρους που κατέφευγαν στον ευρύ και προστατευτικό κόσμο του πολιού, σοφού, στιβαρού και αγέρωχου Άθωνα που υπερείχε πάντων στην ταπείνωση και την αγάπη. Ο νεαρός και λαμπρός Γέροντας ήταν, κατά κάποιον τρόπο, και μια εγγύηση για τη συνέχεια αυτής της προοπτικής!

Έτσι, η «κηδεία» ή έστω το «μνημόσυνο» του Αγίου Όρους, όπως φάνταζαν οι λαμπροί εορτασμοί του 1963 για την χιλιετία της Μονής Μεγίστης Λαύρας, δεν άνοιξε μόνο τον πρώτο δρόμο στον Άθωνα, αλλά έφερε και την ανατροπή ολόκληρου του έμψυχου αγιορειτικού σκηνικού. Και κυρίως, άνοιξε ή εμφανίστηκε ο πνευματικός δρόμος και κόσμος μέσα από τα χαλάσματα και τον ερειπιώνα των βυζαντινών και νεότερων αρχιτεκτονικών κτιρίων των μοναστηριών, σκητών και κελιών που μετέβαλε άρδην ό,τι γνωρίζαμε για την όλη «παρωχημένη» διάσταση των ίδιων των μοναχών!

Ο ίδιος ο μεγάλος βυζαντινολόγος Στίβεν Ράνσιμαν είχε πει για όλη αυτή την «ανακαίνιση» του αγιορειτικού μοναχισμού πως: «Οπωσδήποτε η αναγέννηση αυτού του ιερού χώρου δικαιώνει τις ελπίδες πολλών από εμάς». (Περιοδικό «Πεμπτουσία», τεύχος 4, 2001).

Και αν το συνδυάσουμε και με το θεολογικό και πνευματικό πνεύμα, αλλά και το ήθος το οποίο εκόμισε η ανακαίνιση και αναγέννηση του Αγίου Όρους και του μοναχισμού θα θυμηθούμε την πνευματική αναγέννηση του 18ου αιώνα.

Ο π. Βασίλειος, λοιπόν, πρωτοβάδισε αυτόν τον νοερό πνευματικό δρόμο και κόσμο ο οποίος τον ενσωμάτωσε μέσα του και τον έκανε πολίτη του. Αυτόν που, όπως προαναφέραμε, έμοιαζε πως πέθαινε και στη συνέχεια αναγεννήθηκε δυναμικά, και μάλιστα και με την καίρια και πολλαπλή συνδρομή του πατρός Βασιλείου. Η παλικαριά του και η αρχοντιά του φαίνεται και από το γεγονός αυτό.

Εξάλλου, ενσωματώθηκε στον Άθωνα όταν με τα κοσμικά μέτρα ψυχορραγούσε, ενώ ο ίδιος «είδε» και βρήκε περίσσια ζωή. Εκεί που όλοι οι άλλοι έβλεπαν θάνατο, χαλάσματα, ερείπια, αν όχι και ξεπεσμό ενός φαινομένου και κόσμου!

Το εξαιρετικό βιβλίο του, «Εισοδικόν», ήταν η ιδιαίτερη διαπίστευση για τη λογιοσύνη του νεαρού ηγουμένου μέσα στον ευρύτερο θεολογικό κόσμο της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Και έτσι πολύ σύντομα έγινε ο ίδιος η φωνή του Άθωνα. Μια φωνή καίρια, με ικμάδα και ουσία, που εξέφραζε τόσο την διαχρονική Αθωνική πολιτεία όσο και την ανάλογη ορθόδοξη θεολογία, πιάνοντας και μεταφέροντας

την πατερική σκυτάλη, γραφή και λόγο στις μέρες μας στον κόσμο που αναζητούσε ζώσα θεολογία για να ξεδιψάσει.

Ως ομιλητής, ο πατήρ Βασίλειος, άγγιζε ακόμη και τους αδιάφορους εκκλησιαστικά και θεολογικά, δονώντας τις καρδιές και τις ψυχές τους σαν ηλεκτρική εκκένωση. Εξάλλου, όλοι αυτοί δεν γνώριζαν την ύπαρξη του κόσμου αυτού και ιδιαίτερα τον πνευματικό και θεολογικό λόγο που θάλπει και αναγεννά τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου, τον μεταβάλλει και τον αλλοιώνει καλώς.

Η φωνή του, λοιπόν, ακουγόταν, ή ακόμη ψηλαφιζόταν και τη γευόσουν όχι ως λόγο ενός συστηματικού θεολόγου ή ιεροκήρυκα και κατηχητή, αλλά ως ενός ανθρώπου που έπασχε τη θεολογία, τη ζούσε, ο ίδιος έγινε θεολογία, και αυτή έρεε κρουνηδόν από μέσα του, από τα χείλη του, τα γραπτά του, την καρδιακή ομολογητική σιωπή του…

Ορισμένες φορές μάλιστα, όταν μιλούσε είτε ιδιωτικά είτε δημόσια, έμοιαζε σαν να έστηνε έναν «καβγά», γιατί αυτά τα πράγματα για τα οποία μιλούσε, ενώ έπρεπε να είναι κοινό κτήμα, εντούτοις τα στερούμασταν. Ένας λόγος και κόσμος ζωής που βρισκόταν εν ανεπαρκεία, με ευθύνη του θεολογικού και εκκλησιαστικού κόσμου, της ηθικιστικής κατήχησης και των αντίστοιχων αυτοσχέδιων κηρυγμάτων της εποχής. (Αλλά σαν να είχαν τελειωμό οι καημοί και τα πάθια αυτού του τόπου; Δεν ξέρω τι άλλαξε από τότε. Σίγουρα, πάντως, σε καλύτερο σημείο βρισκόμαστε).

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΛΕΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25
ΩΡΑ. 8.3
ΜΑΝ
ΜΙΛΗΤ

Γέροντας, π. Βασίλειος Ιβηρίτης. Πολυτεχνική ΑΠΘ, 1980/ Φωτογραφία: Κώστας Τουμπαλίδης.

Όταν μάλιστα η Παιδεία μας άρχισε να εξορίζει, εντελώς, την ελληνική και ορθόδοξη παράδοση από τη διδασκαλία της, ο καβγάς που έστηνε ο Γέροντας στα μεγάλα πανεπιστημιακά αμφιθέατρα της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας δεν ήταν πλέον εικονικός, προσχηματικός. (Ακούστε τις ομιλίες του στο Youtube). Και βεβαίως, αυτός ήταν που συνέταξε το επίσημο κείμενο-βιβλίο διαμαρτυρίας για το θέμα αυτό εκ μέρους της Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους, με τίτλο το «Άγιον Όρος και η Παιδεία του Γένους μας» (1984). (Αναζητήστε το βιβλίο).

Ο λόγος του, τόσο ο γραπτός όσο και ο προφορικός, ήταν μια θεολογία η οποία ήταν συνάμα τρόπος ζωής, βίωμα και έκφραση, όπως και το αντίστροφο, και μεταμόρφωνε τον όλο άνθρωπο, τη ζωή, τον πολιτισμό και την τέχνη. Γι’ αυτό πάσχιζε και τον έτρωγε ο όλος πνευματικός του ζήλος για να επικοινωνήσει τον λόγο αυτό της Αληθείας, την αναστάσιμη πίστη και ζωή από την οποία θα έπρεπε να εμφορείται ο ελληνικός λαός και αυτή να πρεσβεύει και να εκπροσωπεί σε όλη την οικουμένη.

Βοηθώντας έτσι, κάθε ταλαιπωρημένο άνθρωπο που βρισκόταν σε υπαρξιακό, (ανυπαρξιακό) αδιέξοδο! Και μάλιστα, χωρίς να περιορίζεται στα στενά -όμως πάντα ευρύχωρα- στην ενδοχώρα του ελληνικού κόσμου, αλλά και την οικουμένη. Ο λόγος του ήταν οικουμενικός.

Ο πατήρ Βασίλειος ήταν το νέο αγιορειτικό κρασί, γιοματάρι, τόσο ως οίνος όσο και ως ασκός, αλλά και ένας νέος οινοποιός με γαλλικές σπουδές, μιας χώρας που γνωρίζει από καλό κρασί, παρασκευή και ευωχία. Και προτού κατέβει στους στίβους των εξεγερμένων πανεπιστημιακών αμφιθεάτρων της μεταπολίτευσης συνέγραψε κείμενα υψηλής θεολογικής αισθητικής που απευθύνονταν στο γαλλικό κοινό και τα οποία θερμαίνουν την καρδιά και φωτίζουν τον νου. (Πρόκειται για τα ολιγοσέλιδα βιβλία «Υπέρβαση του θανάτου στην μοναχική ζωή» και «Αββάς Ισαάκ ο Σύρος. Ένα πλησίασμα στον κόσμο του»).

Βεβαίως, η εποχή που έζησε στο Παρίσι ο εκ Κρήτης ιερομόναχος π. Βασίλειος δεν ήταν και τόσο ήσυχη, αφού μπορούμε να πούμε, παραφράζοντας τον Άγιο Νικόδημο Αγιορείτη, πως κοιλοπονούσε την επανάσταση. (Ο Άγιος γράφει για τον Θεσσαλονικιό νεομάρτυρα, Άγιο Αλέξανδρο τον Δερβίση πως κοιλοπονούσε το μαρτύριο).

Η επανάσταση εξερράγη τον Μάιο του 1968 ήταν φοιτητική, νεανική και κυρίως ακηδημόνευτη από τις κομματικές δυνάμεις της εποχής και έλαβε ποικίλες

διαστάσεις. Δεν ήταν μόνο πολιτική, αλλά και πολιτισμική, και οι αντιεξουσιαστές είχαν καταφέρει να πάρουν το πάνω χέρι. Το σύνθημα η «φαντασία στην εξουσία» είναι ενδεικτικό της όλης μορφής που προσέλαβε η εξέγερση. Φοιτητικές εξεγέρσεις είχαμε και σε άλλες χώρες, όπως σε πανεπιστήμια των ΗΠΑ, της Γερμανίας…

Ο Michel Gontikakis, όπως είδα να γράφει μια ετικέτα σε μια σκονισμένη βαλίτσα του σε ένα δωμάτιο της Μονής Σταυρονικήτα, πρόλαβε να ενταχθεί οργανικά σε έναν πραγματικά αντιεξουσιαστικό και Αναρχούμενου κόσμο, με περίσσια ζωή και προοπτική, με τον Άναρχο Θεό να είναι το επίκεντρο της ζωής και του κόσμου του. Να θυμίσω τον πρώτο στίχο από χριστουγεννιάτικα κάλαντα «Άναρχος Θεός καταβέβηκε…».

Και αν θέλουμε να επικαιροποιήσουμε και άλλο τον Μάη του ’68, θα μπορούσαμε να πούμε πως το Περιβόλι της Παναγίας, πληρούσε αν δεν υπερέβαινε επαναστατικά, και τις φεμινιστικές απόψεις και τις διεκδικήσεις της γαλλικής νεανικής εξέγερσης. Άλλωστε, κουμάντο στον τόπο της εκ Θεού Αναρχούμενης αγιορείτικης πολιτείας έκανε και κάνει η Κυρία Θεοτόκος.

Να πούμε επίσης ότι δύο Γάλλοι οι οποίοι ήταν μεταξύ των εξεγερμένων του γαλλικού Μάη και ανήκαν στον κύκλο της συγγραφέως Σιμόν ντε Μποβουάρ, θεωρητικού και του φεμινιστικού κινήματος, και συντρόφου του Ζαν Πολ Σαρτρ, βαφτίστηκαν Ορθόδοξοι στην Ιερά Μονή Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους. Κάποιος άλλος, με ξεχωριστό πόστο στην εξέγερση, όχι μόνο βαφτίστηκε Ορθόδοξος, αλλά σήμερα είναι αγιορείτης ιερομόναχος.

Και αν γυρίσουμε στα χρόνια της παραμονής του Γέροντα στο Παρίσι στις αρχές της δεκαετίας του ’60, δεν έχουμε καμιά πληροφορία για συναντήσεις του με τους διακεκριμένους Έλληνες που ζούσαν εκεί, όπως ο Νίκος Σβορώνος, η Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, ο Κώστας Παπαϊωάννου, ο Κώστας Αξελός και βεβαίως ο Κορνήλιος Καστοριάδης ο οποίος θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους θεωρητικούς του γαλλικού Μάη.

Κάποιοι από τους πιο πάνω ασχολήθηκαν τόσο με τη βυζαντινή ιστορία και τέχνη, αλλά και ειδικά με τον Άθωνα.

Αρχιμ. Βασίλειος Ιβηρίτης (Γοντικάκης).

Ο π. Βασίλειος, λοιπόν, δεν βρήκε λιμάνι στη θάλασσα που βρισκόταν κάτω από το πλακόστρωτο του Παρισιού, όπως έλεγε ένα άλλο σύνθημα του Μάη, αλλά στα καλντερίμια του Άθωνα! (Όσο για το άλλο, κραταιό σύνθημα του Μάη του ’68 «Εδώ και τώρα» ο Γέροντας το μετέβαλε σε κείμενό του «τώρα και πάντα. Εδώ και παντού». Δηλαδή: «Εδώ και παντού, τώρα και πάντα»)!

Αντίθετα, ο π. Βασίλειος βρισκόταν στις υπώρειες του Άθωνα και ήδη περιτριγυρισμένος από την πραγματική θάλασσα και μέσα σε μια θάλασσα ελέους, παρηγοριάς, αγάπης και θαλπωρής. Σε μια τρικυμία χάριτος! Με την ποίηση, τους ύμνους, τις παραδόσεις, τη ζωγραφική, την αρχιτεκτονική και όλο την ελληνοβυζαντινή πολιτισμική κληρονομιά να αποτελεί ένα κορυφαίο και μοναδικό πλακόστρωτο υπό μορφή μωσαϊκού ψηφιδωτού και ο ίδιος να προχωρά πάνω του σταθερά χωρίς κλυδωνισμούς.

Και μάλιστα σε εκείνη την κυμαινόμενη, κυματώδη κατά καιρούς ανατολική ακτή του Άθω μια φορά ένας χαρισματούχος μοναχός περπάτησε «στην πλάτη της θαλάσσης» σαν να ήταν και αυτή πλακόστρωτο για να υποδεχτεί και να μεταφέρει την εικόνα της Κυράς του Περιβολιού στη Μονή Ιβήρων. Η εικόνα που το πρωτότυπο της η Κυρία Θεοτόκος θέλησε να σταθεί και να κάτσει στην πόρτα της Μονής και ολοκλήρου του Αγίου Όρους και να γίνει η Πορταΐτισσα τους!

Εκεί αργότερα η Πορταΐτισσα κάλεσε τον πατέρα Βασίλειο για να αναλάβει τη μετατροπή της μονής σε κοινόβιο…

Αλλά είπαμε, σχεδόν μόνο τη μισή αλήθεια, αφού υπήρχε και κάποιος Πορταΐτης ο οποίος άνοιξε τη θύρα και τους οφθαλμούς του νεαρού ανήσυχου αναζητητή στα βαθύτερα και πιο εσώτερα πράγματα της ψυχής και καταστάσεις. Αυτό ήταν ο Άγιος Παΐσιος.

Σ’ αυτόν υποτάχθηκε και διά της υπακοής έφτασε στην παρακοή της κυριαρχίας των παθών στην καρδιά και την ψυχή του. Και έφυγε! Πέταξε! Και ποιος να τον μαζέψει, πλέον;

Όπως ο Ανανίας καθάρισε τα μάτια του Αποστόλου Παύλου, μου είχε πει ένας Σταυρονικητιανός μοναχός.

Αυτό συνέβη όταν μια φορά μιλούσαμε με τον απλό αυτό μοναχό της Μονής Σταυρονικήτα και του έλεγα για τον Γέροντά του και την ατμόσφαιρα που δημιουργούσαν οι ομιλίες του στα πανεπιστήμια και ιδιαίτερα μέσα μας. Τα

αναπάντεχα, δηλαδή, που μας κερνούσε και μας… έστελνε!

Όσο για τον ίδιο τον Γέροντα, τον πατέρα Βασίλειο, τον βλέπω ως ένα ζωντανό Άθωνα να κανοναρχεί τη σύγχρονη πορεία του κόσμου αυτού, αλλά και τη φωνή του να αποτελεί φωνή και στόμα του Άθωνα που απευθύνεται προς το Γένος και την οικουμένη.

Το μόνο που δεν ανέφερα ξεκάθαρα στον μοναχό της μονής Σταυρονικήτα, γιατί δεν το είχα συνειδητοποιήσει έτσι, ήταν πως οι ομιλίες του Γέροντά του και ιδιαίτερα οι αρχικές εντυπώσεις από την πρώτη ομιλία του στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ήταν αυτό που αναφέρει ο τίτλος του κειμένου. Πως, δηλαδή, ο λόγος του μεγάλου πνευματικού μας ευεργέτη και όλου του ελληνικού κόσμου και της οικουμένης ήταν:
Κεραυνός εν καρδία!

Και αν οι κάτοικοι στα Λύστρα επεφύλαξαν υποδοχή στους Απόστολους Παύλο και Βαρνάβα ως αρχαίους θεούς γιατί οι Απόστολοι θεράπευσαν έναν χωλό («Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς»), εγώ θα έλεγα πως η όλη παρουσία του Γέροντα και ο λόγος του έμοιαζαν, μου φαίνονταν, τότε, στο φοιτητικό μου μυαλό, όπως και πάντα, ως λόγος Αποστόλου, δηλαδή φωνή Θεού «τοῦ Παλαιοῦ Ἡμερῶν, τοῦ Τρισαγίου», όπως θα έλεγε ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης.

Ας είναι πάντα μαζί μας!

Πηγή: [pemptousia.gr]